

MEDIA W CZORAJ, DZIŚ I JUTRO

HISTORIA RADIA

Radio ma ponad 100 lat; w 1901 r. po raz pierwszy sygnał radiowy przesłano przez Atlantyk. Drogę do tego wydarzenia torowały kolejne wynalazki, bez których radio by nie powstało. W 1827 r. w Londynie wymyślono mikrofon, a w 1877 Thomas A. Edison (wynalazca żarówki) skonstruował fonograf – pierwsze urządzenie do zapisywania i odtwarzania dźwięku. Pod koniec XIX w. stwierdzono także istnienie fal radiowych; ich odkrywca, Heinrich Hertz, przekonawszy się, że fale elektromagnetyczne rozchodzą się analogicznie do światła, orzekł, że fale te nigdy nie znajdą żadnego zastosowania praktycznego, ich odkrycie ma jedynie znaczenie czysto poznawcze. A jednak inni badacze rozpoczęli eksperymenty z przesyłaniem tych fal na odległość.

Za wynalazców radia uchodzić może kilku ludzi, którzy doszli do podobnych wyników badań i wykonywali podobne eksperymenty niemal w tym samym czasie – Nikola Tesla, Guglielmo Marconi oraz Aleksander Popow; nie byłoby także radia bez Jamesa Clarka Maxwella, któremu zawdzięczamy sformułowanie równań opisujących pola elektromagnetyczne, oraz oczywiście bez wspomnianego Heinricha Hertza. Tesla rozpoczął pracę nad prądami wysokiej częstotliwości w 1890 r. Jego pierwszym większym osiągnięciem było wynalezienie tzw. induktora Tesli pozwalającego na generowanie prądu wysokiej częstotliwości. Dało to początek obwodom radiowym. Induktor Tesli jest zasadniczym elementem zastosowanym w każdym domowym radioodbiorniku czy telewizorze.

Guglielmo Marconi był tym, któremu udało się zbudować, a następnie opatentować telegraf bez drutu – urządzenie przesyłające na odległość sygnały alfabetem Morse'a. Najpierw pokonano długość kanału La Manche, a kilka lat później – w 1901 r. – sygnał radiowy udało się przesłać przez Atlantyk. To ten moment przez niektórych uważany jest za datę narodzin radia. W roku 1909 po raz pierwszy sygnał SOS (Save Our Souls) drogą radiową nadał tonący statek. Dzięki temu zdołano uratować 1700 rozbitków.

W 1912 r. wynaleziono odbiornik radiowy ze sprzężeniem zwrotnym, a w 1916 r. odbiornik ze strojeniem częstotliwości. W 1922 r. stacje radiowe zaczynają pracę w krajach europejskich (ZSRR, Francja, Anglia). A potem wszystko zaczyna się toczyć błyskawicznie. W latach 20. i 30. XX w. radio zawojowało Amerykę – w 1924 r. w USA zarejestrowano już 2,5 mln odbiorników radiowych. Były to duże, ciężkie pudła zupełnie niepodobne do dzisiejszych odbiorników. Nie miały funkcji nagrywania ani odtwarzania dźwięków; dziś zobaczyć je można jedynie w muzeach techniki. Programy radiowe już w latach 20. i 30. nadawano według tzw. ramówki (stałego zestawu audycji), istniały też regulacje prawne dotyczące działalności stacji radiowych. W 1938 r. swoistą miarą popularności radia w Ameryce okazała się panika, która wybuchła w kilku

amerykańskich stanach po nadaniu wyreżyserowanego przez Orsona Wellsa słuchowiska „Wojna światów” – o inwazji obcych na Ziemię (zrealizowano nawet film dokumentujący to wydarzenie pt. „Dzień, który wstrząsnął Ameryką”).

W roku 1925 powstało Polskie Radio, które rok później zaczęło nadawać stały program, między innymi audycje dla dzieci, transmisje zawodów sportowych i spektakli operowych. Wtedy też powstają pierwsze słuchowiska – teksty literackie napisane specjalnie dla radia.

Czy wiesz, że radiostacja zainstalowana w 1935 r. w Raszynie k. Warszawy obejmowała zasięgiem cały kraj, miała maszty o wysokości 200 m i moc 120 kW, co czyniło ją wówczas najsilniejszą w Europie? Odbudowano ją po wojnie, powiększając maszt do 335 metrów.

23 września 1939 r. po nadaniu dramatycznego przemówienia prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego Polskie Radio zamilkło – Niemcy wysadzili maszt antenowy w Raszynie. Polskie audycje można było usłyszeć znów dopiero w czasie Powstania Warszawskiego, w sierpniu 1944 roku. Nadawała je powstańcza radiostacja Błyskawica.

W czasie okupacji Niemcy zakazali Polakom słuchania radia, a nawet posiadania w domach odbiorników, mimo że Polskie Radio oficjalnie przestało istnieć. Jak sądzisz, dlaczego?

Ważnym etapem w rozwoju radia było wyprodukowanie i wprowadzenie na rynek

(w roku 1952) odbiorników tranzystorowych – z własnym zasilaniem. Były to duże, ciężkie radia wielkości małej walizki. Czy wiesz, że jeszcze w latach 50. XX w. zakup odbiornika radiowego dla szkoły był ważnym wydarzeniem?

Od 1974 r. Polskie Radio nadaje 24 godziny na dobę. Do wyboru jest Program I, II oraz kulturalna Trójka, ulubiona przez młodzież lat 70. i 80. W roku 1990 rozpoczyna emisję radio RMF (Kraków) – pierwsze polskie radio niepubliczne słyszalne w całej Polsce; w tym samym roku zaczyna nadawanie Radio ZET (Warszawa). Dzisiaj działa wiele radiostacji, każdy może wybrać swój ulubiony program, szczególnie że od końca lat 90. XX w. sukcesywnie pojawiają się stacje tematyczne (Radio JAZZ, Radio CLASSIC, TOK FM).

Teraz wiele stacji radiowych można słuchać za pomocą internetu, co wymusza na nadawcach dostosowywanie się do nowej publiczności, m.in. odchodzenie od tradycyjnej ramówki, zwrócenie się poprzez portale internetowe do użytkowników, umożliwienie im współtworzenia treści, a także stawienie czoła coraz popularniejszemu ściąganiu muzyki w formacie mp3 (radio nie jest już głównym „dostarczycielem” muzyki dla słuchaczy).

Ponadto stacje radiowe przestawiają się coraz częściej na bardziej efektywną technologię cyfrową i będą – podobnie jak telewizja – dążyć do oferowania programów, które słuchacze sami będą mogli układać w pasującą im kompilację. Jak sądzisz, czy w dobie dominacji telewizji i internetu radio przetrwa? Czy pozostanie ważnym medium?

Opracowanie Ewa Korulska i Anna Stokowska

Materiały opracowano w ramach programu edukacji medialnej dla gimnazjalistów **MediaStarter**. Pomysłodawcą i twórcą koncepcji programu jest CANAL + Cyfrowy